

УДК 35.075.5: 631.1.016

*А.В. БАЛЯН, доктор економічних наук, академік НААН, віце-президент
Національної академії аграрних наук України*

Узгодженість аграрної та регіональної політики як передумова прискорення інтеграції України до світового економічного простору

Постановка проблеми. Закон України “Про засади внутрішньої і зовнішньої політики” (№ 2411, 2010 р.) визначив Україну як європейську державу, яка прагне інтегруватись у світову економічну систему та в європейський політичний, економічний, правовий простір з метою набуття членства в Європейському Союзі (ЄС).

Поняття інтеграція походить від лат. *Integratio*, тобто з’єднання – процес об’єднання частин у певну цілісність. Проте тут доречно нагадати, що існуюча нині інтеграція європейських країн у цілісність – Європейський Союз (ЄС) здійснювалася не відразу, а має певні досить чіткі етапи. Як відомо, першим кроком у цьому процесі було створення у 1951 році Європейського об’єднання вугілля і сталі. Незабаром, у 1957 році, був підписаний Договір про за-

снування Європейської Спільноти. У 1960 році було підписано Конвенцію про запровадження Європейської асоціації вільної торгівлі. І вже у 1992 році був підписаний сучасний Договір про Європейський Союз (ЄС). Отже, шлях до інтеграції європейських країн у завершену форму Союзу тривав більше сорока років. І це при тому, що ці країни мають більш ніж двохтисячолітній досвід тісного спілкування.

Як бачимо, політичній інтеграції зразка 1992 року передувала економічно-секторальна інтеграція частини промислових потенціалів країн, що створила передумови для політичної їх конвергенції, а вже через певний проміжок часу – інтеграція торговельних механізмів з наступним суттєвим підвищенням рівня інтеграції політичної. Цей досвід євроінтеграції об’єктивно слід використати й Україні при реалізації її сучасної національної євроінтеграційної стратегії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження П.Т. Саблука, В.І. Власова та інших вітчизняних учених незаперечно доводять, що у сучасних процесах міжнародної інтеграції чи не визначальне місце займають два структурних елементи – аграрний і регіональний [1, с. 138-164, 171-203, 208-219, 226-278]. Як відомо, лівова частка бюджету ЄС традиційно спрямовується на підтримку й розвиток сільського господарства. На думку вчених-економістів, локомотивом економічного розвитку України в умовах формування інформаційного суспільства можуть бути, на відміну від Заходу, не сфера мікроелектроніки та інших високих технологій, а традиційно розвинені технології, що

© А.В. Баян, 2013

здійснюють переробку передусім мінерально-сировинних ресурсів і продукції сільськогосподарства [2, с. 30]. Дослідження М.Ф. Кропивка доводять актуальність синхронії у процесі запровадження дієвого механізму програмування розвитку агропромислового виробництва і сільських територій [3, с. 30]. При цьому Т.О. Зінчук вважає, що перший принцип європейської інтеграції в аграрному секторі економіки – це забезпечення продовольчої безпеки держави на засадах сталого розвитку [4, с. 64]. Хоча перспективи розвитку й сільських територій, як доводить О.І. Павлов, залежать одночасно від дії як внутрішніх (суспільних перетворень), так і зовнішніх (глобалізаційно-інтеграційного процесу) факторів [5, с. 299].

Досліджуючи модель регіональної економіки сучасного та, особливо, майбутнього розвитку, М.П. Бутко виявив, що вона має бути зорієнтована не стільки на задіяння наявного потенціалу, скільки на визначення нових ефективних структур і регулювальних механізмів усередині кожного регіону та інтеграційних зв'язків між ними [6, с. 6]. С.І. Дорогунцов й інші вітчизняні вчені встановили, що регіоналізація в національних межах виявляється у зростанні самоуправління розвитком регіональної економіки, зосередження владних повноважень і господарської самостійності регіонів; тобто, регіони безпосередньо реалізують загальну соціально-економічну політику держави, й саме в них здійснюється державна стратегія економічного розвитку [7, с. 19].

Політика регіонального розвитку в Україні, на думку провідних учених Національного інституту стратегічних досліджень, має бути спрямована на становлення місцевого самоврядування та вдосконалення відносин “центр-регіони”, на чіткий розподіл функцій і координацію діяльності державних органів управління різного рівня у сфері територіального розвитку. В умовах обмеженості фінансових ресурсів саме внутрішній потенціал територій слід вважати головним ресурсом їхнього розвитку. Ось це й має стати одним із головних пріоритетів діяльності місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування і територіальних громад [8, с. 12, 25].

Проблемні території, вважають учені, мають подолати патерналістські очікування щодо держави, бо це вимога часу, посилена дією світової фінансової кризи та зростаючим дефіцитом державного бюджету України. “Сильні регіони – сильна держава” – без практичного втілення такої тактики Україна не зможе розраховувати на успішні реформи і соціально-економічне зростання у XXI ст. [9, с. 34]. Аналіз сутності й спрямованості Спільної аграрної політики (САП) ЄС (Common Agricultural Policy) доводить те, що і план Маншольта (1980 р.), й реформа Мак-Шеррі (1992 р.), і реформа Фішлера (2003 р.) були чітко спрямовані на синхронізацію галузевого та регіонального розвитку [10, с. 61-66]. Отже, саме такий підхід повинен домінувати у процесі формування дієвих передумов прискорення інтеграції України до світової економіки й ЄС.

Мета статті – аналіз теоретичних і правових аспектів формування національної системи державного регулювання розвитку аграрного сектору регіонів як фактора прискорення інтеграції країни у світову економіку та ЄС.

Виклад основних результатів дослідження. Прагнення України до інтеграції у світову економіку та Європейський Союз (ЄС) задекларовані з моменту набуття нею державної незалежності. Прийнята у 1990 році ще Верховною Радою УРСР “Концепція переходу УРСР до ринкової економіки” орієнтувала на структурні зміни у виробництві під впливом вимог світових ринків, залучення іноземних інвесторів. Закон “Про економічну самостійність Української РСР” (№ 142, 1990 р.) вказує на те, що Україна бере безпосередню участь у міжнародному поділі праці та в діяльності міжнародних економічних організацій. Основні напрями зовнішньої політики України, затверджені постановою Верховної Ради України № 3360 (1993 р.), визначають, що процес державотворення і побудови вільного громадянського суспільства в Україні збігається з її поступовим входженням до світового співтовариства й пошуками нею свого місця в сучасному складному світі, що майбутнє інтегрування її господарства до світового загальноєвропейського і економічного простору

передбачає врахування того, що будь-які зовнішні регіональні, субрегіональні та локальні інтереси пов'язані із забезпеченням різноманітних специфічних потреб внутрішнього розвитку самої України.

У 1993 році Україна вже приєднується до Європейської рамкової конвенції про транс-кордонне співробітництво між територіальними общинами або органами влади (постанова Верховної Ради України № 3384), а у 1994 році ратифікує Угоду про партнерство та співробітництво між Україною і Європейським Співтовариством та його державами-членами (Закон № 237), де у ст. 60 було виділено мету співробітництва у сільському господарстві й агропромисловому секторі: аграрна реформа, модернізація, перебудова та приватизація галузі, розвиток внутрішнього й зовнішнього ринків для українських товарів за умов поступового наближення українських стандартів до технічних правил Співтовариства стосовно промислових і сільськогосподарських продуктів, а у ст. 70 мета співробітництва сторін у регіональному розвитку: зміцнюють співробітництво в регіональному розвитку та плануванні землекористування шляхом сприяння обміну інформацією між національними, регіональними й місцевими органами влади з питань регіональної політики планування землекористування та методики формування регіональної політики, яка приділяє особливу увагу розвитку несприятливих районів; сприяють налагодженню прямих зв'язків між відповідними районами та державними організаціями, які забезпечують процес планування регіонального розвитку.

У 1995 році Україна ратифікує Статут Ради Європи (Закон № 398), який був створений для розгляду питань, що становлять спільний інтерес, шляхом укладення угод і здійснення спільних заходів в економічній, соціальній, культурній, науковій, правовій, адміністративній галузях. У 1997 році Україна ратифікує Європейську хартію місцевого самоврядування (Закон № 452), де у ст. 3 під місцевим самоврядуванням розуміється право й реальна здатність його регламентувати значну частину державних справ та управляти ними у рамках закону під свою відповідальність і в інтересах місцевого населення.

У 1996 році Конституцією України у ст. 3 визначено життя, здоров'я й безпеку людини найвищою соціальною цінністю, у ст. 13 і 14 саму сутність використання та охорони головного засобу аграрного виробництва – землі, а в ст. 48 – право кожного громадянина на достатнє харчування. Усе це разом, безумовно, є передумовою формування аграрної політики держави. Ст. 132 і 133 Конституції (територіальний устрій України) разом із ст. 140-146 (місцеве самоврядування) є системоутворювальними для регіональної політики.

Стратегія інтеграції України до ЄС, затверджена Указом Президента України № 615 у 1998 році, передбачала, по-перше, адаптацію її законодавства до законодавства ЄС, по-друге, регіональну інтеграцію України на основі гасла “ЄС: від Союзу країн до Союзу регіонів” і вищезгаданих актів: Угоди про партнерство та співробітництво, Європейської хартії місцевого самоврядування й інших відповідних правових актів ЄС та Ради Європи, по-третє, галузеву співпрацю – координацію і взаємодію між Україною та ЄС у конкретних сферах господарської діяльності, у т. ч. й у сільськогосподарській кооперації.

Схвалена у 2000 році Указом Президента України № 1072 Програма інтеграції України до ЄС наголошує на тому, що інші програми та плани політичного, соціально-економічного спрямування, що розробляються або підлягають розробленню органами виконавчої влади, повинні ґрунтуватися на цілях цієї Програми. Розділ 8 Програми містить положення Секторальної політики, де щодо сільського господарства були передбачені заходи щодо розвитку внутрішнього ринку, ветеринарної медицини, засад фітосанітарії та селекційної роботи. Розділ 10 Програми містить положення Регіональної політики, яка на той час визначалася Конституцією України і Законами України “Про місцеве самоврядування в Україні” (280), “Про місцеві державні адміністрації” (586), які передбачають, з одного боку, принципи збереження України як унітарної держави, узгодження інтересів регіонів із загальнодержавними і міжрегіональними інтересами, з іншого, – можливості передачі регіонам широких повноважень у розв'язанні проблем соціаль-

но-економічного розвитку. Однак ефективний розвиток регіонів України, який передбачає оптимальне поєднання регіональних та загальнонаціональних інтересів, гальмує відсутність концептуально обґрунтованої й законодавчо затвердженої цілісної державної регіональної політики, яка б передбачала оптимізацію відносин між центром і територіями з одночасним урахуванням єврорегіональних тенденцій розвитку (у т. ч. й формування конкурентної економічної структури єврорегіонів: прискорення економічної трансформації та ефективної утилізації природних ресурсів, поширення технологічних інновацій і розвиток необхідної для їх запровадження інфраструктури, активізація бізнесу, запровадження спільних проектів у галузях комплексу).

Концепція Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства ЄС (Закон України № 228, 2002 р.) містить пріоритети, які мають надаватися тим законодавчим актам України, наближення яких до відповідних законодавчих актів Європейського Союзу сприятиме правовому забезпеченню заходів щодо формування передумов розвитку пріоритетних галузей економіки, у т. ч. агропромислового комплексу, та розроблення національних стандартів, гармонізованих з європейськими й міжнародними.

Відповідно до настанов Програми інтеграції України до ЄС у 2004 році був прийнятий Закон України “Про транскордонне співробітництво” (№ 1861), яким була надана можливість здійснення транскордонного співробітництва в Україні в межах створеного суб’єктами регіонів єврорегіону, або шляхом укладення відповідних угод в окремих сферах та встановлення й розвитку взаємовигідних контактів між суб’єктами транскордонного співробітництва.

Стратегія економічного і соціального розвитку України на 2004-2015 роки “Шляхом європейської інтеграції”, затверджена у 2004 році Указом Президента України № 493, вказує, що чітка й пріоритетна орієнтація України на інтеграцію з ЄС має розглядатись як основа стратегії економічного та соціального розвитку нашої держави на наступні десять років і більш віддалену перспективу, а вступ

України до ЄС – як основне геополітичне її завдання. Відповідно до завдань Стратегії її розділ 7 визначив пріоритетом перетворення аграрного сектору у високоефективний, експортоспроможний сектор економіки, здатний забезпечити продовольчу безпеку держави, а в розділі 15 – засади здійснення державної регіональної політики: інтегрування України в європейські структури потребує вироблення та реалізації такої моделі взаємовідносин з регіонами й управління ними, яка б відповідала принципам регіональної політики ЄС, сприяла становленню нових форм співпраці у форматі „центр-регіони”, загальновизнаних у світі практиці внутрішнього міжрегіонального співробітництва та міжнародної співпраці територій, створювала умови для динамічного, збалансованого розвитку територій, усунення регіональних диспропорцій, активізації ресурсного потенціалу регіонів як основи зміцнення їх конкурентності, визначення спільних дій центральних і місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування у стимулюванні регіонального розвитку, а також удосконалення чинної системи державного стратегічного програмування регіонального розвитку й практичну розробку стратегій розвитку регіонів.

Закон України “Про засади внутрішньої і зовнішньої політики” (№ 2411, 2010 р.) містить як аграрний, так і регіональний блоки. У рамках аграрного блоку цей Закон орієнтує на створення умов для ефективного використання земель сільськогосподарського призначення, конкурентоспроможність АПК і збільшення експортного потенціалу, продовольчу безпеку держави і високу якість сільськогосподарської продукції. А в рамках регіонального блоку – на удосконалення системи адміністративно-територіального устрою держави, розроблення та запровадження проектів міжрегіональних економічних зв’язків і транскордонного співробітництва, зміцнення економічної інтеграції регіонів із використанням переваг територіального поділу й кооперації праці, активну участь територіальних громад та органів місцевого самоврядування у формуванні й реалізації державної регіональної політики, забезпечення економічної збалансованості розвитку регіонів, узгодженості напрямів їх розвитку

із загальнонаціональними потребами, сучасну європейську модель ринкового нагляду, якості та безпеки продукції, запровадження європейських підходів у делегуванні певних функцій держави суб'єктам господарювання.

Таким чином, загальні нормативно-правові акти України еволюціонують тією чи іншою мірою до синхронізації аграрної й регіональної політики. Але реальна синхронізація цих двох політик визначається відповідними блоками (аграрно-галузевим і регіонально-територіальним) державних правових актів.

Нормативно-правові акти, які визначають аграрну політику в Україні, беруть свій початок від Закону України „Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві” (№ 400, 1990 р.), в якому у ст. 2 наголошено на тому, що нові програми соціально-економічного розвитку України не можуть бути прийняті без урахування пріоритетності розвитку села. При цьому функції розпорядника цільових державних централізованих капіталовкладень у соціальну сферу села покладаються на органи місцевого та регіонального самоврядування і місцеву державну адміністрацію, які несуть однакову відповідальність з іншими учасниками інвестиційного процесу за цільове й ефективне їх використання. Постановою Верховної Ради України № 563 від 18 грудня 1990 року “Про земельну реформу” здійснення земельної реформи покладено на Раду народних депутатів (обласні, районні, сільські) та на Раду Міністрів УРСР.

Схвалена Постановою Верховної Ради України № 3924 від 4 лютого 1994 року Концепція Національної програми відродження села на 1995-2005 роки передбачала підготовку методичних рекомендацій для розроблення окремих аграрних програм на регіональних рівнях (виходячи із загальної концепції повинні розроблятися регіональні програми відродження українського села).

Закон України “Про стимулювання розвитку сільського господарства на період 2001-2004 років” (№ 2238, 2001 р.) взагалі не мав регіонального блоку.

Законом України “Про державну підтримку сільського господарства” (№ 1877, 2004 р.)

визначено основи державної політики у бюджетній, кредитній, цінovій, регуляторній, а також інших сферах державного управління щодо стимулювання виробництва сільськогосподарської продукції та розвитку аграрного ринку, забезпечення продовольчої безпеки населення. Але функції регіонів у реалізації даних основ державної політики взагалі не згадуються.

Закон України “Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року” (№ 2982, 2005 р.) вже має чіткі зовнішньоінтеграційні обриси: Державна аграрна політика ґрунтується на національних пріоритетах і враховує необхідність інтеграції України з ЄС та світовим економічним простором; основними напрямками розв’язання проблем формування ринків продукції сільського господарства і продовольства є удосконалення правових та організаційно-економічних засад забезпечення діяльності учасників таких ринків з урахуванням інтеграції України з ЄС та світовим економічним простором; посилення захисту прав споживачів шляхом удосконалення державного контролю якості й безпеки продовольчих товарів, гармонізація національних стандартів із міжнародними, зокрема стандартами ЄС; реформування системи органів виконавчої влади, що здійснюють державне регулювання аграрного сектору, шляхом перегляду та чіткого розмежування їх повноважень і запровадження прямої підпорядкованості, починаючи з районного рівня, наближення її до стандартів ЄС. Чітко позначені там також і внутрішньорегіональні орієнтири: системності та комплексності під час здійснення заходів із реалізації державної аграрної політики всіма органами державної влади та органами місцевого самоврядування; забезпечення комплексного і сталого розвитку сільських територій та запровадження державних і регіональних програм комплексного розвитку цих територій; ефективне поєднання загальнодержавної й регіональної політики в аграрному секторі; удосконалення системи підтримки доходів сільськогосподарських товаровиробників шляхом запровадження дотацій державного і місцевих бюджетів на утримання маточного поголів’я тварин, посівів стратегічно важливих видів сільськогос-

подарських культур, збільшення фінансової підтримки господарств у регіонах із несприятливими для ведення сільського господарства природно-кліматичними умовами; розроблення та запровадження на основі положень загальнодержавних програм регіональних програм розвитку аграрного сектору. Отже, регіональний аспект в аграрній політиці держави одержав свій достатньо ґрунтовний вираз на рівні Закону.

Затверджена Постановою Кабінету Міністрів України (№ 1158, 2007 р.) Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 року передбачає визначення пріоритетів розвитку аграрного сектору з урахуванням зональних і регіональних особливостей. Були там передбачені розроблення регіональних програм розвитку галузі та сільських територій, унормування структурних і функціональних показників організації системи управління “центр – регіон – район”, оптимальна спеціалізація регіонів тощо.

Нормативно-правові акти щодо регіональної політики в Україні беруть свій початок від Закону України “Про планування і забудову територій” (№ 1699, 2000 р.), де вказується на те, що у схемах планування територій на регіональному рівні визначаються заходи щодо реалізації державної політики та враховуються державні інтереси під час планування цих територій, їхні історичні, економічні, екологічні, географічні й демографічні особливості, етнічні та культурні традиції. Проте аграрна політика там ніяк не згадується.

Концепція державної регіональної політики, схвалена у 2001 році Указом Президента України № 341, визнає чинну Державну регіональну політику складовою національної стратегії соціально-економічного розвитку України і передбачає: поєднання централізації та децентралізації влади, гармонізацію загальнодержавних, регіональних і місцевих інтересів; розвиток системи державного стратегічного регіонального планування й визначення основних довгострокових і поточних пріоритетів регіонального розвитку, врахування їх у відповідних розділах проєктів загальнодержавних програм економічного та соціального розвитку, регіональних і міс-

цевих програм; децентралізацію й деконцентрацію повноважень центральних органів виконавчої влади, які мають зосередитися на формуванні політики та стратегії розвитку у відповідних галузях. Аграрна складова Концепції була обмежена розвитком інфраструктури регіональних і міжрегіональних аграрних ринків (товарних бірж, оптових ринків, аукціонів, ярмарків) та системою державної реєстрації земельних ділянок й іншого нерухомого майна і права власності на них, національними й регіональними інформаційними системами та базами даних.

У Законі України “Про Генеральну схему планування території України” (№ 3059, 2002 р.) зазначено, що використанню території України притаманні значні диспропорції, зокрема: надзвичайно високий, економічно і екологічно необґрунтований рівень господарського (передусім сільськогосподарського) освоєння території; нераціональне розміщення виробничих та житлових територій. Наміри й потреби використання окремих територій, визначені у державних програмах економічного і соціального розвитку, інших державних програмах, схемах розвитку галузей економіки, передбачають необхідність скорочення площі ріллі. Стосовно території переважно агропромислового виробництва та сільської забудови (зона сільського господарства) передбачено забезпечення сталого розвитку агропромислового комплексу й сільських населених пунктів, створення нових робочих місць шляхом організації малих підприємств із переробки сільськогосподарської продукції, підвищення рівня забезпеченості інфраструктурою (у т. ч. ринку аграрної продукції), створення інтегрованих структур із виробництва, переробки, зберігання та реалізації аграрної продукції, здійснення заходів щодо консервації й охорони земель тощо.

Закон України “Про стимулювання розвитку регіонів” (№ 2850, 2005 р.) спрямований на досягнення сталого розвитку регіонів на основі поєднання економічних, соціальних та екологічних інтересів на загальнодержавному й регіональному рівнях, максимально ефективного використання потенціалу регіонів в інтересах їх жителів і держави в цілому. Закон дає визначення сільського району як такого, в

якому частка зайнятих у сільському господарстві перевищує частку зайнятих у промисловості, а також депресивного сільського району – району, в якому протягом останніх трьох років густота сільського населення, коефіцієнт природного приросту населення, рівень середньомісячної заробітної плати й обсяг реалізованої сільськогосподарської продукції (робіт, послуг) на одну особу є значно нижчими, а частка зайнятих у сільському господарстві є значно вищою за відповідні середні показники розвитку територій цієї групи. У даному Законі також зазначається, що з метою забезпечення реалізації державної політики щодо стимулювання розвитку регіонів затверджуються: Кабінетом Міністрів України державна стратегія регіонального розвитку; обласними радами за поданням обласних і міських державних адміністрацій з урахуванням норм, закладених у державній стратегії регіонального розвитку, спільних інтересів територіальних громад регіонів – регіональні стратегії розвитку. Відповідно, Кабінет Міністрів України у 2006 році постановою № 1001 затвердив Державну стратегію регіонального розвитку на період до 2015 року, якою були визначені основні принципи формування політики регіонального розвитку в Україні: *програмування* (взаємозв'язані довгострокові стратегії, плани та програми розвитку як на державному, так і на адміністративно-територіальному рівні); *концентрації* (ресурси концентрують на певних територіях, встановлюється ієрархічність пріоритетів відповідно до сформульованих цілей, визначаються вимоги до економічної ефективності їх використання); *синхронізації дій* (“синергії”) – синхронне проведення реформ, що впливають на соціально-економічний розвиток регіонів, узгодження пріоритетів та дій центральних і місцевих органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування; *поляризованого розвитку*, тобто формування “опорних регіонів” (полісів зростання), де концентруються ресурси; *додатковості* (фінансова підтримка регіонального розвитку здійснюється за рахунків державного та місцевих бюджетів); *субсидіарності* – розподілу владних повноважень, за якими місце надання адміністративної (управлінської) послуги максимально наближено до її споживача; *збалансованого роз-*

витку (диференційованість надання державної підтримки регіонам з урахуванням їх потенціалу, умов, критеріїв і строків, визначених законодавством); *партнерства* (тісна співпраця між центральними й місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, об'єднаннями громадян, суб'єктами господарювання в процесі реалізації Стратегії, проведення моніторингу та оцінки виконання визначених завдань); *єдності* (у т. ч.: *суспільної*, яка полягає у зменшенні відмінностей між окремими регіонами у використанні людських ресурсів і рівні життя населення); *економічної*, яка полягає у зменшенні відмінностей в економічному розвитку між регіонами; *просторової*, яка полягає у створенні інфраструктурних умов для розвитку периферійних регіонів. Досягнення єдності в усіх трьох вимірах – одна із цілей регіональної політики). У додатку 1 до Стратегії містяться пріоритетні напрями розвитку регіонів до 2015 року, де розвиток агропромислового виробництва займає перше місце у Вінницькій, Тернопільській та Черкаській областях, друге місце – у Запорізькій, Рівненській, Сумській, Херсонській, Хмельницькій і Чернігівській областях. В інших регіонах розвиток агропромислового виробництва займає місце, які нижче вимоги пріоритетності розвитку села й агропромислового комплексу.

Висновки. Наукові дослідження доводять про актуальність посилення на даному етапі цивілізаційного розвитку інтеграційних процесів, і нині Україна вже зробила значні й конструктивні зусилля у напрямі створення загальних передумов інтегрування до світової економіки та набуття членства в ЄС.

Ратифіковані Україною міжнародні акти інтеграційного спрямування, Стратегія і Програма інтеграції України до ЄС, Стратегія економічного й соціального розвитку України на 2004-2015 роки, чинні засади внутрішньої та зовнішньої політики загалом орієнтують Україну на наступні кроки у процесі передбаченої євроінтеграції, але вимагає ще своєї конкретизації узгодженість аграрної й регіональної політики за зразком, який прийнятий у країнах ЄС.

Еволюція вітчизняної аграрної та регіональної політики за період державної незалежності України доводить про наявність

певної конвергенції у її формуванні; проте поки що в аграрній політиці держави регіональний блок має переважно декларативний характер, і така сама декларативність є характерною рисою для аграрного блоку регіональної політики держави. Ліквідація тако-

го стану речей, тобто подальше поглиблення регіоналізації аграрної політики й аграризації політики регіональної в Україні, є важливою передумовою прискорення інтегрування країни до світової економіки та ЄС.

Список використаних джерел

1. *Саблук П.Т.* Регіональна інтеграція / Саблук П.Т., Власов В.І., Біленький О.Ю. – К.: ННЦ „ІАЕ”, 2010. – 366 с.
2. Економіка України: стратегія і політика довгострокового розвитку; за ред. акад. НАН України В.М. Гейця. – К.: Ін-т екон. прогноз., Фенікс, 2003. – 1008 с.
3. *Кропивко М.Ф.* Удосконалення системи державного і регіонального управління соціально спрямованим агропромисловим виробництвом / М.Ф. Кропивко // Економіка АПК. – 2008. – № 2. – С. 25-30.
4. *Зінчук Т.О.* Європейська інтеграція: проблеми адаптації аграрного сектора економіки: монографія / Т.О.Зінчук. – Житомир: ДВНЗ “Державний агроекологічний університет”, 2008. – 384 с.
5. *Павлов О.І.* Сільські території України: функціонально-управлінська модель: моногр. / О.І. Павлов. – Одеса: Астропринт, 2009. – 344 с.
6. *Бутко М.П.* Реформи і регіон. / М.П. Бутко. – Чернігів: Сіверянська думка, 1999. – 248 с.
7. *Дорогунцов С.І.* Соціально-економічні системи продуктивних сил регіонів України / С.І. Дорогунцов, Л.Г. Чернюк, П.П. Борщевський, Б.М. Данилишин, М.І. Фашевський. – К.: Нічлава, 2002. – 690 с.
8. Політика регіонального розвитку в Україні: особливості та пріоритети. Аналітична доповідь / за ред. З. Варналія. – К.: Нац. ін-т стратег. досліджень, 2005. – 62 с.
9. Держава та регіони: від патерналізму до партнерства: аналіт. доп. / С. О. Біла, О.В. Шевченко, В.І. Жук [та ін.]; за ред. С.О. Білої. – К.: НІСД, 2010. – 64 с.
10. Аграрний сектор України на шляху до євроінтеграції: моног. / Авт. кол.: М. Бетлій, О. Бородіна, С. Бородін та ін.; за ред. О.М.Бородіної. – Ужгород: ІВА, 2006. – 496 с.

Стаття надійшла до редакції 23.09.2013 р.

*

УДК 341.176:[339.92:(061ЄС:(477))]

*К.С. КВАША, керівник відділу продажу сільськогосподарського
обслуговуючого кооперативу “Козацький зерновий союз”*

Тарифні квоти та мита на аграрну продукцію при формуванні зони вільної торгівлі між Європейським Союзом та Україною

Постановка проблеми. Протягом майже двадцяти останніх років Україна реалізовує Угоду про партнерство і співробітництво з Європейським Союзом (ЄС) у контексті політики стратегічного добросусідства. Європейський вектор партнерства з ЄС дає можливість доступу українським виробникам сільськогосподарської продукції до висококонкурентного за ціною та ємного ринку продовольства. Безперечно, що для ефектвної інтеграції слід постійно підвищувати конкурентоспроможність української аграр-

ної продукції як у напрямі ціноутворення на продовольство так і в контексті його якості й безпечності. Поряд із цим створені за понад 50 років існування принципи Спільної аграрної політики дають підстави визнати сільське господарство ЄС як високоорганізовану і захищену галузь європейської економіки. За динамічного розвитку аграрного сектору в напрямі збільшення обсягів виробництва, зокрема рослинницької продукції, українські підприємства мають значні надлишки сільськогосподарської продукції, які можливо експортувати до країн ЄС. Проте подолати захисні бар'єри у торгівлі з краї-

© К.С. Кваша, 2013